न जीवितार्थं मन्यन्ते पुरुषा हि धनादृते । पश्य तेषां कृपणतां पश्य तेषामबुद्धितां । ३८९०
अध्रुवे जीविते मोहादर्थदृष्टिमुपाश्रिताः । सञ्चये च विनाशान्ते मरणान्ते च जीविते ।
संयोगे च वियोगान्ते को नु विप्रणयेन्मनः । धनं वा पुरुषो राजन् पुरुषं वा पुनर्द्धनं ।
अवश्यं प्रजहात्येव तद्विद्वान् को नु संज्वरेत् । अन्येषामपि नश्यन्ति सुहृदश्च धनानि च ।
पश्य बुद्ध्या मनुष्याणां राजन्नापदमात्मनः । नियच्छ यच्छ संयच्छ इन्द्रियाणि मनो गिरं ।
प्रतिषेद्धा न चाप्येषु दुर्ब्बलेष्वहितेष्वपि । प्राप्तिसृष्टेषु भावेषु व्यपकृष्टेष्वसम्भवे । ३८९५
प्रज्ञानतृप्तो विक्रान्तस्त्वद्विधो नानुशोचति । अल्पमिच्छन्न चपलो मृदुर्द्दान्तः सुनिश्चितः ।
ब्रह्मचर्य्योपपन्नश्च त्वद्विधो नैव शोचति । नत्वेव जाल्मीं कापालीं वृत्तिमेषितुमर्हसि ।
नृशंसवृत्तिं पापिष्ठां दुष्टां कापुरुषोचितां । अपि मूलफलाजीवे रमस्वैको महावने ।
वाग्यतः संगृहीतात्मा सर्व्वभूतदयान्वितः । सदृशं पण्डितस्यैतदीषादन्तेन दन्तिना ।
यदेको रमतेऽरण्येष्वारण्येनैव तुष्यति । महाह्रदः सङ्क्षुभित आत्मनैव प्रसीदति । ३९००
एतदेवं गतस्याहं सुखं पश्यामि जीवितुं । असम्भवे श्रियो राजन् हीनस्य सचिवादिभिः ।
दैवे प्रतिनिविष्टे च किं श्रेयो मन्यते भवान् ।

इति श्रीमहाभारते शान्तिपर्व्वणि राजधर्म्मानुशासनपर्व्वणि कालकवृक्षीये चतुरधिकशतोऽध्यायः ॥ १०४ ॥

॥ मुनिरुवाच ॥ अथ चेत् पौरुषं किञ्चित् क्षत्रियात्मनि पश्यसि । ब्रवीमि तान्तु ते नीतिं राज्यस्य प्रतिपत्तये ।
ताञ्चेच्छक्नोषि निर्म्मातुं कर्म्म चैव करिष्यसि । शृणु सर्व्वमशेषेण यत्त्वां वक्ष्यामि तत्त्वतः ।
आचरिष्यसि चेत् कर्म्म महतोऽर्थानवाप्स्यसि । राज्यं राज्यस्य मन्त्रं वा महतीं वा पुनः श्रियं । ३९०५
अथैतद्रोचते राजन् पुनर्ब्रूहि ब्रवीमि ते ।
॥ राजोवाच ॥ ब्रवीतु भगवान्नीतिमुपपन्नोऽस्म्यहं विभो । अमोघोऽयं भवत्वद्य त्वया सह समागमः ।
॥ मुनिरुवाच ॥ हित्वा दम्भञ्च कामञ्च क्रोधं हर्षं भयन्तथा । अप्यमित्राणि सेवस्व प्रणिपत्य कृताञ्जलिः ।
तमुत्तमेन शौचेन कर्म्मणा चाभिराधय । दातुमर्हति ते वित्तं वैदेहः सत्यसङ्गरः ।
प्रमाणं सर्व्वभूतेषु प्रग्रहञ्च भविष्यसि । ततः सहायान् सोत्साहाल्लप्स्यसे व्यसनान् शुचीन् । ३९१०
वर्त्तमानः स्वशास्त्रे वै संयतात्मा जितेन्द्रियः । अभ्युद्धरति चात्मानं प्रसादयति च प्रजाः ।
तेनैव त्वं धृतिमता श्रीमता चाभिसत्कृतः । प्रमाणं सर्व्वभूतेषु गत्वा प्रग्रहणं महत् ।
ततः सुहृद्बलं लब्ध्वा मन्त्रयित्वा सुमन्त्रिभिः । आन्तरैर्भेदयित्वाऽरीन् विल्वं विल्वेन भेदय ।
परैर्व्वा संविदं कृत्वा बलमप्यस्य घातय । अलभ्या ये शुभा भावास्त्रियश्चाच्छादनानि च ।
शय्यासनानि यानानि महार्हाणि गृहाणि च । पक्षिणो मृगजातानि रसगन्धाः फलानि च । ३९१५
तेष्वेव सज्जयेथास्त्वं यथा नश्येत्त्वयं परः । यद्येवं प्रतिषेद्धव्यो यद्युपेक्षणमर्हति ।
न जातु विवृतः कार्य्यः शत्रुः सुनयमिच्छता । रमस्व परमामित्रे विषये प्राज्ञसम्मतः ।
भजस्व श्वेतकाकीयैर्म्मित्रधर्म्ममनर्थकैः । आरम्भांश्चास्य महतो दुश्चरांश्च प्रयोजय ।